

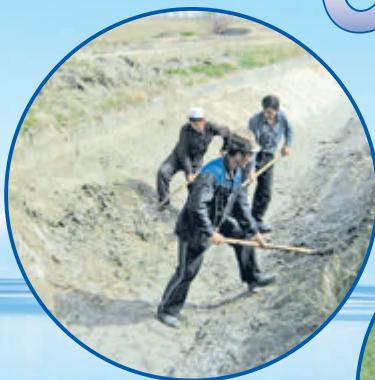
СПАлар Союзунун
бюллетени

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН СУУ ПАЙДАЛАNUУЧУЛАР АССОЦИАЦИЯЛАРЫНЫН СОЮЗУ

Февраль, 2016-ж., № 17 чыгарылышы

СПА кабарманы - Вестник АВП

Алдыңкы тажрыйбалар

Суу чарбасындағы реформалар аракетте

Суу чарба долбоорлору аракетте

Табииттада баары кооз, суу табииттада эң кооз

Жер-жерлерде суу пайдалануучулардын саны 484кө жетип, 746 миң гектар сугат жерлерине суу берүү жана ички чарбалык сугат тармагын тейлөөнү жүргүзүп, дыйкандарды суу менен камсыз кылуу колго алынды.

Бирок, азыркы кезге чейин элдин калың катмарларында суу чарба мекемелери турса, андан тышкы дагы бир суу пайдалануучулар ассоциациялари (СПА) деген уюм түзүүнүн кереги барбы деген түшүнбөстүктөр орун алып келе жатат.

Биринчиден, суу чарба мекемелери бул мамлекеттик сугат тармагын тейлөө, ез убагында ондоо жана сууну суу булактарынан алуу менен, суу пайдалануучулардын аймагына чейин жеткирип жана бөлүп берүү жумуштары менен алектенген уюм. Алар мурдагы колхоз-совхоздордун чегине чейин гана сугат суусун жеткирип, бөлүп берүүнү камсыз

кылат жана ошого гана мамлекет тарафынан ирригациялык кызмет акысы учун каражат эсебинен мамлекеттик сугат тармагы тейленет. Ал эми ички чарбалык сугат тармагын кармоого жана тейлөөгө акча каражаты каралбаган.

Экинчиден, жер реформасынын жүрүшү менен ички чарбалык сугат тармагы (мурдагы колхоз-совхоздордун каналдары) ээсиз жана каросуз калып, аны кармоо, тейлөө учун жаңы бир уюм түзүү зарылчылыгы келип чыккан. Мындай уюм болуп суу пайдалануучулар ассоциациялари эсептелет.

Суу пайдалануучулар ассоциациясы белгилүү айрым сугат тармагын пайдалануу жана күтүү максатында, айыл чарба багытында жерлерди сугат суу менен камсыз кылууда коомдун кызыкчылыгы учун аракеттенген коммерциялык эмес уюм болуп эсептелет.

Үчүнчүдөн, СПАлар дүйнөлүк тажрыйбага таянып түзүлүп жатат. СПАны анын тейлөө алкагында жашаган жана айыл чарба жери бар дыйкандар биргелешип түзүшүп, ез алдынча коллективдүү чечим менен башкарышат. Бирок, бүгүнкү күндө СПАны дыйкандар ездөрү түзүп, башкарууну колго алып, ездөрү учун кызмат кылышы керек экендигин толук түшүнүшө беришпейт.

Ошондуктан, ички чарбалык сугат тармактарын сактап жана мындан ары жакшыртуу менен пайдаланууну колго алуу максатында жер-жерлерде СПАларды түзүү жана бекемдөөнү колго алуу - жалпыбыздын милдетибиз.

Президенттин колунан СЫЙЛЫК алышты

2015-жыл КР президенти А. Атамбаев тарабынан Улуттук экономиканы өнүктүрүү жылы деп жарыяланган болучу. Ооба, бир жылдын ичинде эле өлкөнүн экономикалык кубаттуулугун бийик тепкичке көтөрүүгө болбос. Ошентсө да былтыр мындан ары ар тараптан өнүгүү үчүн бекем негиздер жана шарттар түзүлдү.

Түштүк менен Түндүкту бириктирген “Датка” – “Кемин” көмөкчү чордондору менен жогорку чыңалуудагы электрлиниясынын пайдаланууга берилиши өлкөбүздү энергетикалык көз карандылыктан чыгарды.

Ал эми бажы биримдигине кошулуу менен Кыргызстанда өндүрүлгөн товарлар менен айыл чарба продукцияларын биримдиктүн катарындағы өлкөлөрдүн базарларына алып чыгууга жол ачылды.

Өткөн жылы бир катар жаңы ишканалар пайдаланууга берилди. Жаңы жерлер өздөштүрүлүп, сугат системалары жакшыртылды. Айыл чарба өндүрушүн илгерилеттүү үчүн насыялоо жана заманбап техникаларды алып келүү жагы жакшырды. Мектептер, жолдор ж.б. социалдык маданий маанидеги имараттар куралду.

20-январда КР президенти А. Атамбаев эл чарбачылыгынын ар

кайсы тармактарында үзүрлүү иштеп, өлкөнүн өнүгүүсүнө өз салымдарын кошкон 150 кишиге мамлекеттик сыйлыктарды тапшырды. Биздин райондон Фрунзе атындағы айыл аймагынан “Чабрец” агрофирмасы, райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн башчысы Дүйшебубу Абдылдаева жана КР Каржы министрлигine караштуу мамлекеттик өнүктүрүү фондусунун Сокулук райондук филиалынын екулу Узаклаева Тамара президенттин колунан Ардак грамоталар менен ақчалай сыйлыктарды алышты.

Гезит окурмандарынын атынан сыйлык ээлерин кызуу күттүктап, аларга бекем ден соолук жана иштеги ийгиликтерди каалайбыз.

Сүрөттөрдө: СПАларды колдоо бөлүмүнүн башчысы Д.Абдылдаева өз эмгегинин бааланганына ыраазы; сыйлык тапшыруу аземи учуру.

“Элдик жарчы” – “Народная трибуна” газетинин редакциясы.

(“Элдик жарчы” – “Народная трибуна” газети, 22-январь 20016-ж. №3 (5395))

Сокулук райондук СПАны колдоо жана өнүктүрүү бөлүмүнө

Урматтуу Дамира Абдылдаевна!

Сизди Кыргыз Республикасынын Суу чарба жана мелиорация департаментинин жалпы жамаатынын жана жеке өзүмдүн атыман Суу чарбасын реформалоодо, Суу пайдалануучу ассоциациярын өнүктүрүүдө кошкон салымыңыз бааланып, «Кыргыз Республикасынын Ардак Грамотасы» менен сыйланганыңызды чын дилимден күттүктаймын!

Сиздин эмгекти сүйгөн, принципиалдуу мунөзүнүз жана көп жылдык тажрыйбаныз суу чарба тармагынын чебер адиси катары жогору бааланып, мамлекеттик сыйлыкка таатытуу болдуңуз.

Сизге бекем ден соолук, узак өмүр, ўй-бүлөнүзгө бакыт-таалай каалайм! Кесиптик ишицизді ийгиликтер коштолуп, алдыга койгон бардык ой-максаттарыңыз ишке ашып, суу чарбасынын өнүгүүсүнө дагы да баарандуу салым кошо беришиңизге тилектешпиз!

Сизди терен урматтоо менен, Суу чарба жана мелиорация департаментинин башкы директору Таштаналиев К.Ж.

Сүү пайдалануучулар ассоциацияларынын өсүп-өнүгүүсүнүн келечеги жана андагы проблемалар

Республикабыздын эгемендүүлүккө жетишип, экономикасыздын бардык тармактарында реформанын жүрүшү менен айыл чарбасында да реформанын башталышы ички чарбалык сугат тармагын тейлеп келген колхоз-совхоз системасын жоюу менен дыйкандарды жер үлүшү жана мүлкө ээ кылды. Себеби мурдакы Совет доорунда айыл чарба өндүрүшүн камсыз кылышп келген колхоз-совхоздор рыноктук мамилелеге туруштук бере алган жок. Мындан ақыбалда ички чарбалык сугат тармагы бөлүнбөс мүлк катары кароосуз жана тейлөөсүз калуу коркунучуна дуушар болуп, жер үлүшү ээлерине сугат суусун жеткирүү кыйынчылыгы пайда болгон. Мамлекеттик сугат тармагын тейлеп келген суу чарба субъекттери жана айыл Өкмөттөрү акча каражатынын жетишсиздигинен ички чарбалык сугат тармагын карого мүмкүнчүлүгү жок эле. Бул жағдайларды эсепке алуу менен республикабызда КМШ мамлекеттеринин ичинен биринчиден болуп дүйнөлүк тажрыйбага таянып жер-жерлерде суу пайдалануучулар ассоциацияларын түзүү жолун тандап, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 1995-жылдын 5-июнундагы № 226 токтому, андан кийин 1997-жылдын 13-августундагы № 473 токтому кабыл алынып, суу пайдалануучулар ассоциациалары жөнүндө жобо бекитилип, мындан институционалдык структураларды түзүү жана өнүктүрүү колго алынган.

Мына ушул маселелердин жыйынтыгы Кыргыз Республикасында биринчилерден болуп «Ички чарбалык сугат долбоорунун» 2001-жылдын башынан башталышына жана 2002-жылдын февраль айында «Сүү пайдалануучулар биримелери (ассоциациялары) жөнүндөгү» Кыргыз Республикасынын мыйзамынын кабыл алынышына мүмкүнлүк берди. Республика боюнча СПАлардын жалпы саны 2016-жылдын 1-январына карата 484 суу пайдалануучулар ассоциациялары юридикалык катталган, катталган СПАлар 746 миң гектар сугат аятын камтып, 17,9 миң километрден ашык ички чарбалык каналдарды, 1508 километр коллектордук-дренаждык түйүндөрдү, 22261 гидротехникалык курулмаларды, 238 БСР жана 920 гидропостторду тейлеп келүүдө.

Сүү чарба департаментинин СПАларды колдоо

бөлүмдөрүнүн дагы бир негизги иш багыттарынын бири, ирригациялык системада СПАлардын гидрографиялык принципте Союздарын (Федерацияларын) түзүүгө жана андан ары өнүктүрүүгө жакындан жардам бериip, көмөк көрсөтүү. Бүгүнкү күнгө карата Республика боюнча 25 СПАлардын Союздары (Федерациялары) юридикалык каттоодон өтүп, камтыган сугат аятын 183920 гектарды түздү. Алардын ичинен 10 Федерация ирригациялык тармакты убактылуу пайдаланууга өткөрүп алыш иштеп жатышат.

Ушул түзүлгөн СПАлардын Союздары толук кандуу мыйзам чегинде иштөө үчүн шарт түзүп берүү максатында Сүү чарба департаменти тарабынан жогоруда көрсөтүлгөн «Сүү пайдалануучулар биримелери (ассоциациялары) жөнүндөгү» Кыргыз Республикасынын мыйзамынын то-

луктоолор жана өзгөртүүлөр киргизилип 2013-жылдын 7-мартында Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши тарабынан кабыл алынып, 2013-жылдын 30-мартында Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан кол коюлду. Андан сырткary иш жүргүзүп жаткан 10 СПАлардын Союздарына Бүткүл дүйнөлүк банк тарабынан каржыланган “Суу ресурстарын башкарууну жакшыртуу” долбоору тарабынан жеңилдетилген кредит менен техникалар (экскаватор, бульдозер, трактор сүйрөгүчүү менен, сварка аппараты, ж.б.) алынып берилди.

Азыркы учурда 484 СПАдан 112 СПАлардын Эл аралык донорлордун колдоосу менен ички чарбалык ирригациялык курулмалары калыбына келтирүү иштери аткарылып, 13 СПАда реабилитация иштери жүргүзүлүүдө, натыйжада 250 мин гектар сугат жерлерге сугат суусу менен камсыздоо жогорулады.

2013-жылдын ноябрь айында СПАлардын ицин мындан ары өнүктүрүү үчүн Суу чарба департаменти Дүйнөлүк банк менен биргеликте “Ички чарбалык сугат-2” долбоору аркылуу Республика боюнча 58 суу пайдалануучулар ассоциацияларына экскаваторлорду берди.

Мына ушул жетишкендиктерге эң башкысы Дүйнөлүк банктын жана АБРдин салымы чоң десек жанылыштайбыз. Андан тышкary, ЮСАИД, МерсиКорпус, АРИС, ПРООН сыйктуу эл аралык уюмдардын салымдары бар.

Ошону менен биргэ СПАлардын өнүгүшүндө кандай проблемаларга дуушар болуп жатабыз?

Анализдер көрсөткөндөй суу пайдалануучулар ассоциацияларынын өнүгүүсүндө бир катар проблемалар да жок эмес. Алардын негизгилери:

- биринчиiden, көпчүлүк СПАда материалдык-техникалык (жер казуучу техника, автоунаа, мотоцикл жана велосипед) базасынын начарлыгы жана жоктуу алардын өнүгүүсүне терс таасирин тийгизет;
- экинчиiden, кадрлар (адистер) маселеси. Кадрлардын бат-бат алмашып туруусу, башка кесиптеги адамдарды жалдап иштетүү инじ жүзүндө көбүрөөк көздешкени, ирригациялык тармактарды кармоого жана тейлөөгө терс таасирин тийгизүүдө;

- үчүнчүдөн, суу пайдалануучулардын көпчүлүгүнөн негизги сугат каналдарынын абалын сурал-билүүнүн на-

тыйжасында: 25% - орто, 25% - жакшы (калыбына келтирүү жумуштары жасалган), калган 50% - начар деген баа берилген. Каналдарда жана суу курулмаларында суу өткөрүү сыйымдуулугу начар болгондугу, каналдардын туурасы жана терендиги дал келбестиги, каналдардын шилендилерге толусу суунун тартыштыгына алыш келүүдө. Ички чарбалык каналдардын көпчүлүгү жер нугунда өткөндүктөн, көпчүлүк каналдарда суу өлчөөчү гидропосттор жокко эсе. Сууну жөнгө салуучу шаймандар жетишсиз.

Суу тармактарын техникалык жактан тейлөө жана айыл чарба иштеринде иш жүргүзүү үчүн каналдарды бойлото бөлүнгөн жер тилкеси аздык кылат;

- сууга болгон төлөө кызмат акысы өз убагында төлөнбөгөндүктөн, СПАнын сугат тармактарын тейлөөсү жана көзөмөлдөөсү толук канаду ишке ашпайт;

- азырынча көпчүлүк СПАнын Кеңешинин ишмердүүлүгү начар болуп, башкаруу функциялары аткарылбай келүүдө, ошол себептен ачык башкаруу жок, суу пайдалануучулардын жана фермерлердин ишеними төмөн, жыйынтыгында СПАлардын өнүгүүсүнө терс таасирин тийгизүүдө;

- Республиканын кээ бир райондорунда жергилитүү бийликтин жетекчилери СПАнын башкармалыгына басым жасап, СПАнын Уставынын жоболорун бузууда жана административдүү-командалык метод менен маселени чечүүгө аракет кылууда.

Бул проблемаларды жоюу боюнча 2014-жылы Республикасызын жети обласында жергилитүү бийлик органдарынын (областык жетекчилер, райондун акимдери, айыл округдардын башчылары, СПАлардын жетекчилери) катышуусу менен областык семинарлар өткөрүлдү. Семинарлардын жүрүшүндө көйгөй проблемалар талкууланып, жергилитүү бийлик органдары СПАлардын бүгүнкү күндө эң керектүүлүгүн жана маанилүүлүгүн белгилешип, мындан ары биргеликте иш алып барышарын белгилешти.

СПАларды өнүктүрүү боюнча аткарыла турган жумуштар:

- финансы жагынан туруктуу СПАлар үчүн узак мөөнөттөгү жөнөлдөттөгү кредит менен камсыз кылууну уюштуруу;
- жергиликтүү өзүн-өзү башкаркуу уюмдары СПАга ижарасыз имарат (офис) менен камсыздоо, же болбосо имарат курууга жер участогун бөлүп берүү;
- ошондой эле көптөгөн долбоорлордун мүмкүнчүлүктөрүн колдонуу;
- көпчүлүк СПАларда ондоотузөө иштерин жүргүзүү үчүн өздөрүнүн бюджеттеринин 3-10% гана каражат бөлүнөт. Каналдарды кармоого жана тейлөөгө СПАнын бюджетинен жок дегенде 30% каражат бөлүп берүү боюнча түшүндүрүү жумуштарын жүргүзүү;
- жергиликтүү өзүн-өзү башкаркуу органдарынын Мыйзамына каналдарды ондоо иштерин киргизүү зарыл жана айыл өкмөттөрүнө ирригациялык тармакты ондоо иштерине жерди кайра бөлүү фондусунун ижарага берүүдөн түшкөн каражаттын эсебинен 30% бөлүн туркууга мүмкүнчүлүк берүү;
- Эл аралык донорлорду ички чарбалык каналдарды реабилитациялоого гранттык же узак мөөнөттөгү кредиттерди төмөнкү пайызыдык ченеми менен тартуу;
- алынган кредиттердин кайтарымдары боюнча жергиликтүү бийлик органдары менен биргеликте түшүндүрүү жумуштарын жүргүзүү жана окуу курсарын уюштуруу;
- СПАлардын бардык кызматкерлери квалификациясын жогорулатуу үчүн атайын окуу борборлорунда даярдоо курсарынан өтүүсү керек;
- жаштарды СПАлардын өз каражаттарынан окутуусу зарыл;
- түшүмдүүлүктүү жогорулатуу үчүн айыл чарба өсүмдүктөрүн сугаруу техникасын жана агротехникалык ыкмаларын фермерлерге окутуу боюнча талааларга фермерлер үчүн талааларга мектептерин инвесторлордун жардамы менен түзүү;
- төмөндөгү көрсөткүч боюнча бардык категориядагы окуучулар үчүн өн жөнөкөй ыкмада түшүнүктүү болгон окутуу жүргүзүү керек:
 - СПАлардын мүчөлөрүнүн укуктары жана милдеттери;
 - СПАлардын башкаркуу органдары жана алардын милдеттери;
 - СПАлар жана суу берген чарбалар аралык ирригациялык түйүндөрдүн ортосундагы өзара укуктары;
 - СПАлардын күндөлүк жана перспективик активдерин башкаркуу пландары боюнча иш жүргүзүү;
 - СПАлардын бухгалтердик эсеби;
 - Өндүрүш иштери;
 - Талаш-тартыш маселелерин чечүү;
 - Компьютердик курстар.
- областар ортосунда суу пайдалануучулар ассоциацияларынын арасында тажрыйба алмаштыруу жолу менен СПАлардын башкаркуу органдарынын потенциалын жогорулатуу;
- жыл ичинде суу пайдалануучулардын төлөмдөрдү төлөө боюнча түшүндүрүү иштерин жүргүзүү керек. Төлөмдөрдү төлөбөгөндөрдүн ишин сот органы аркылуу чечүү,
- СПАлардын реалдуу чыгымдарына жараша тарифтик кызматтарын жогорулатуу жана сугат сусун жеткирүүдөгү кызмат акысын толук чогултуу;
- СПА өзүн-өзү башкаркуу мекемеси менен биргеликте ирригациялык кызмат үчүн акыны өз убагында жыйноо боюнча түшүндүрүү ишин жүргүзүү;
- ирригациялык тармакты ондоого аймактык өзүн-өзү башкаркуу мекемеси кайра бөлүштүрүү фондунун жерлериин ижара акысынын 30 пайызын бөлүп берүү;
- айыл өкмөттөрүнүн башчыларын СПАнын башкаркуу органдарына чакыруу;
- СПАнын жетекчилерин тандоодо, аймактык өзүн-өзү башкаркуу мекемелеринин катышуусу;
- СПАнын негизги маселелери карада турган отчеттуктандоо чогулуштарына айыл башкармалыгынын башчылары сөзсүз катышуусу зарыл.

*Суу чарба жасана мелиорация департаментинин
СПАларды колдоо бөлүмүнүн башчысы А. Кадырбеков*

СПАлардагы сугат иштеринин эффективдүлүгүн жогорулатуу

СПА Мыйзамга ылайык белгилүү айрым сугат тутумун пайдалануу жана күтүү максатында, айыл чарба багытындагы жерлердин менчик ээлерин жана аларды пайдалануучуларды сугат суусу менен камсыз кылууда коомдун кызыкчылыгы үчүн аракеттенген коммерциялык эмес уюм катары түзүлөт.

СПАнын негизги максаты болуп тейлекен зонанын ичиндеги сугат тутумун пайдалануу жана күтүү, ар жылкы макулдаштуулардын негизинде СПАнын мүчөлөрүнүн ортосунда сууну бөлүштүрүү эсептелет.

СПАнын жогоруда белгиленген максатына ылайык өз мүчөлөрүнө сапаттуу ирригациялык кызмат көрсөтүүсү үчүн, башкача айтканда СПАларда сугат иштеринин эффективдүлүгүн жогорулатуу максатында суу чарба жана мелиорация департаментинин алдындагы долбоорду ишке ашыруу бөлүмүнүн адистери тарбыйнан “Экинчи ички чарбалык сугат долбоорун кошумча каржылоо” долбоорунун алкагында негизги эки багыт боюнча ишчаралар аткарылып жатат.

Биринчи багыт билдире СПАларга тиешелүү сугат тутумдарын пайдаланууну жана күтүүнү жакшыртуу. Бул маселени ишке ашыруу үчүн долбоор аркылуу СПАнын сугат тутумдарын башкаруунун планын түзүү үчүн долбоорду ишке ашыруу бөлүмүнүн адистери аркылуу, эл аралык экспертердин жардамы менен атайын колдонмо жана окуу программасы даярдалды. Бүгүнкү күнде республикасыз боюнча суу чарба жана мелиора-

ция департаменти аркылуу ишке ашырылган Дүйнөлүк банк жана Азия өнүктүрүү банкы каржылаган долбоорлордун алкагында 115тен ашык СПАларда сугат тутумдарын калыбына келтириүү жумуштары аткарылган. Бирок ушул СПАларда калыбына келтирилген сугат тутумдары узак мөөнөт иштөөсү үчүн ар жылдык сапаттуу тейлөө жана ондоо иштери жүргүзүлүп турасу зарыл. Ар жылдык тейлөө жана ондоо иштеринин көлөмүн жана зарыччылыгы боюнча иретүүлүгүн аныктоо максатында СПАларда сугат тутумдарын башкаруу планы түзүлүүсү керек. Сугат тутумдарын башкаруу планын түзүү боюнча долбоорду ишке ашыруу бөлүмүнүн адистери аркылуу Суу чарба департаментинин алдындагы СПАларды колдоо жана өнүктүрүү бөлүмүнүн регионалдык адистерине жана аталган 115 СПАнын адистерине окуулар өткөрүлдү. Окуутуунун негизинде СПАларды колдоо бөлүмүнүн адистери сугат тутумдарын башкаруу планын практикалык түрдө толук өздөштүрүшүп, бүгүнкү күнде 109 СПАнын сугат тутумдарын башкаруу планын түзүүгө жардам беришти. Кийинки маселе алдында боло турган СПА-

лардын жылдык чогулуштарында СПАнын бюджетин кабыл алууда, түзүлгөн пландардын негизиндеги чыгымдарды эсепке алуу керек. Бул маселени ишке ашыруу үчүн СПАларды колдоо бөлүмдерүнүн регионалдык адистери өздөрүнүн райондорундагы СПАлардын арасында маселенин зарыччылыгы боюнча консультациялык иштерди өткөрүүсү жана отчеттук чогулуштарга катышып, бул маселе боюнча бюджетти кабыл алуунун алдында СПАлардын өкүлдөрүнө маалымат берип коюусу зарыл. СПАлардын сугат тутумдарын инвентаризациялоо жана башкаруу планын түзүү иштери келерки жылы “Улуттук суу ресурстарын башкаруу, фаза-1” долбоорунун алкагында дағы 200 СПАда жүргүзүлөт.

Экинчи багыт бул СПАлардын мүчөлөрүн өз убактында керектүү өлчөмдө сугат суусу менен камсыз кылууну жакшыртуу. Бул маселени чечүүнүн жолдорунун бири болуп суу ресурстарын ички чарбалык сугат тутумдарынын деңгээлинде башкарууну жакшыртуу иштери талап кылынат. Ошондуктан суу чарба жана мелиорация департаментинин алдындагы долбоорду ишке ашыруу бөлүмү “Улуттук суу ресурстарын башкаруу, фаза-1” долбоорунун максатына ылайык СПАларда суу пайдалануу планын (сугат режимин) CROPWAT программасы аркылуу түзүү” темадагы атайын окуу программасы даярдалды. Аталган программа Бирриккен Улуттар Уюмунун азық-түлүк жана айыл-чарба утому аркылуу түзүлгөн жана дүйнөдөгү көпчүлүк мамлекеттерде айыл-чарба өсүмдүктөрүнүн сугаруу режимин түзүүдө пайдаланат. Долбоорду ишке ашыруу бөлүмү тарабынан СПАларды колдоо жана өнүктүрүү белүмдөрүнүн жана сугат тутумдары реабилитация болгон 115 СПАнын адистерине окутуу өткөрүлдү. Азыркы мезгилде 2016-жылдын вегетация убагында пайдалануу үчүн 115 СПАнын суу пайдалануу пландары регионалдык СПАларды колдоо белүмдөрүнүн адистеринин жардамы менен түзүлүп

жатат жана вегетация сезону башталганга чейин пландар даяр болот. Суу пайдалануу планын түзүү менен чектелбестен долбоордун аллагында быйылкы вегетациялык

сезондо бардык областтарда жалпысы болуп 25 фермердик тажрыйба участкалары түзүлөт. Жети областа бирден тамчылатып сугаруу боюнча фермердик тажрыйба участкасы түзүлөт, калган фермердик тажрыйба участкаларында эффективдүү сугаруу жана суу өлчөө ыкмалары боюнча болот. Фермердик тажрыйба участкаларында областык СПАлардын өкүлдөрүнө жана суу-чарба адистерине прогрессивдүү сугат жана суу өлчөө ыкмалары боюнча окуулар, талаа күндөрү өткөрүлөт. Келерки жылы мынданай тажрыйбаны бардык областтарда жалпысы 90 фермердик участкада өткөрөбүз жана тамчылатып сугаруу ыкмалары боюнча фермердик тажрыйба участкалары көбүрөөк болот.

СПАлардагы сугат иштеринин эффективдүүлүгүн жогорулатуу максаты бул эки багыт менен толук чечилет деп айттуу туура эмес. Ошондуктан долбоор аркылуу СПАны өнүктүрүүнүн башка аспекттерине да көңүл буруу зарыл. Атап айтсақ, СПАны жалпы башкаруу, СПАнын башкаруу органдарынын функциялары

жана милдеттери, гендердик тенчилдик, талаш-тартыштарды чечүү маселелери боюнча иш алыш баруу керек. Бул маселелер боюнча долбоорду ишке ашыруу бөлүмү тарабынан СПАларды колдоо белүмдөрүнүн адистерине окутуу өткөрүлүп, өз убагында регионалдык адистер өздөрүнүн область, райондорунда СПАнын адистерине окутуу жана консультация берүү иштерин жүргүзүп жатышат. СПАларды колдоо белүмдөрүнүн адистери долбоор аркылуу керектүү окутуу материалдары менен толук камсыз болушкан.

“Улуттук суу ресурстарын башкаруу, фаза-1” долбоору аркылуу быйылкы жылдын биринчи кварталында СПАлардын өнүгүүсүнүн бүгүнкү күндөгү абалын билүү максатында изилдөө жүргүзүлөт. Изилдөөнүн жыйынтыгы менен мындан ары СПАнын өнүгүүсүн жакшыртууда кайсы орчундуу маселелерге көңүл буруу зарыл жана кандай иш-чаралар аткарылуусу керек экени аныкталып, долбоор аркылуу аныкталган иш-чаралар аткарылат.

“Улуттук суу ресурстарын башкаруу, фаза-1” долбоорунун СПАларды институционалдык өнүктүрүү боюнча координатору Жаанбаев К.А.

Опыт управления ирригационными системами в Тайване

В рамках сотрудничества Республиканского Союза АВП (САВП) и Ассоциации фермеров Азии (АФА) и по приглашению фермерских организаций Тайваня представители САВП (Кыргызская Республика) и PAKISAMA (Филиппины) в мае 2015 года посетили фермерские и водохозяйственные организации, а также аграрные научно-исследовательские институты Тайваня.

Основной целью поездки в области водного сектора было изучение технических аспектов, которые подкреплены презентациями и последующими обсуждениями на темы:

- Институциональная и юридическая структуры управления водными ресурсами и ирригационными системами.
- Финансирование - источники финансирования, включая прямой годовой доход от платы за

управление водными ресурсами и государственные субсидии.

- Государственная политика в водохозяйственном секторе.
- Интеграция науки и производства.
- И другая полезная информация об ассоциациях водопользователей.

В ходе поездки посетили Чайнанскую ирригационную ассоциацию (водохранилище Вусато), которая занимается управлением, регулированием и контролем за использованием оросительной воды Гаосюнского района. Общая площадь обслуживаемой орошаемой площади составляет 74,64 тыс. га. Ассоциация эксплуатирует водохранилище Вусато, автоматизированные водораспределительные сооружения и ирригационную сеть района по гидрографическому принципу водохранилища. Как и у нас,

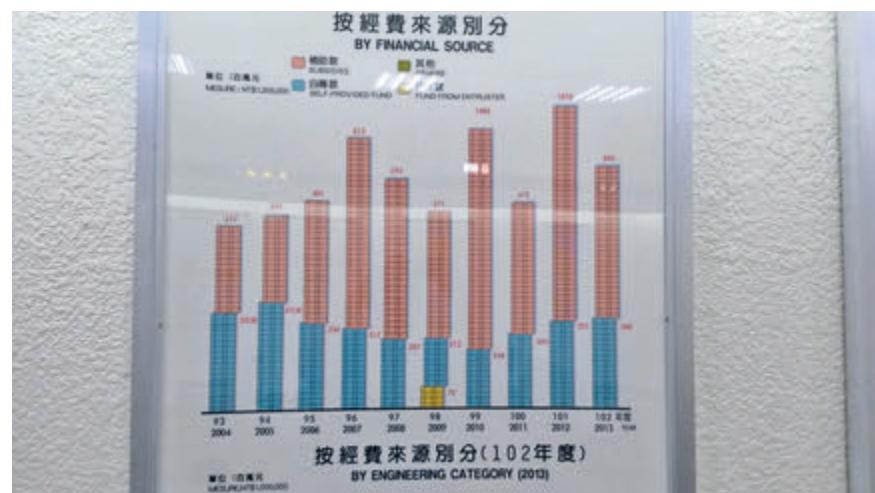
структурата ассоциации разделена на органы управления: Общее собрание, Совет директоров и исполнительный орган. Основной сельскохозяйственной культурой района является рис, кроме того, выращивают кукурузу на зерно, картофель, сорго и сахарный тростник. Имеются также яблоневые сады. Под возделывание риса занято около 70% орошаемой пашни.

Общий бюджет ассоциации составляет 3 259 493 658 тайваньских долларов, что составляет около 108,0 млн. долларов США. Удельное финансирование на один гектар орошающей площади составляет 1 445 долларов США. Поучительным для нас является то, что государство субсидирует ежегодно около 60% эксплуатационных затрат и финансирует объекты реконструкции.

Вокруг и на территории водохранилища ассоциация имеет собственную рекреационную зону, предназначенную для организации мест отдыха населения, за счет которого ассоциация получает прибыль. Имеется также исторический музей водохранилища и ирригационной сети, где отображены эпизоды со дня начала строительства объектов до сегодняшнего дня.

В ходе поездки получили подробную информацию о работе Гаосюнского сельскохозяйственного научно-исследовательского

института. Институт работает в тесном контакте с фермерскими организациями, на основе контракта его сотрудники проводят исследовательскую работу по агропроизводству, дают рекомендации по выращиванию сельскохозяйственных культур и особую роль играет борьба с вредителями сельхозкультур.

В ходе поездки также ознакомились с тепличными хозяйствами, где выращивают рассаду

бахчевых и овощных культур. Фермеры тепличного хозяйства выращивают рассаду и поставляют ее другим фермерам по контракту.

В университетской лаборатории, где мы побывали, нас ознакомили с исследованиями на опытных участках, а также показали применение гидропоники.

В заключение, что мы могли бы применить у нас из опыта Тайваня:

1. В среднесрочной перспективе практиковать государственные субсидии ассоциациям водопользователей, что позволило бы улучшить развитие ирригации на местах;

2. Создание собственных рекреационных зон, предназначенных для организации мест от-

дыха населения, за счет которых организация будет получать прибыль;

3. Практиковать тесную связь науки с агропроизводством;

4. Организовать исторические музеи или уголки на крупных ирригационных сооружениях;

5. Выполнение исследователь-

ских работ сотрудниками научно-исследовательских институтов на полях фермеров;

6. Больше уделять внимания агротехнологии и сортам сельскохозяйственных культур.

Э. Кожоев

Председатель Союза АВП КР

Международное сотрудничество общественных организаций Кыргызстана

Международная коалиция по земле – International Land Coalition (ILC) – функционирует с 1995 года, на сегодня членами данной коалиции являются 207 членов-организаций из более чем 60 стран Европы, Азии, Латинской Америки и Африки.

ILC объединяет всех тех, кто работает по вопросам земли. Одна цель – управление земельными ресурсами для/с людьми на страновом уровне в целях удовлетворения потребностей и защиты прав женщин, мужчин и общин, которые живут на земле.

Членами из Кыргызстана в данной коалиции являются следующие 3 организации:

- Общественный фонд Rural Development Fund - научно-исследовательская организация, основанная в 2003 году. Основной целью создания Фонда является поддержка и реализация раз-

личных инициатив, направленных на смягчение бедности на селе и развитие сельской экономики. Миссия РДФ – оказание содействия инициативам, основанным на местных потребностях и направленным на смягчение бедности и устойчивое сельское развитие. РДФ активно привлекает местные сообщества, государственные органы и дононров для определения приоритетных об-

ластей и путей реализации целей сельского развития. Главным направлением деятельности Фонда является проведение социальных и экономических исследований, содействие в формировании

общественной политики и осуществление проектов в области сельского развития.

- Ассоциация лесопользователей и землепользователей Кыргызстана является организацией,

объединяющей фермеров, лесопользователей и поставщиков услуг для сельского развития из всех регионов Кыргызстана, которая позиционирует себя активным участником устойчивого развития аграрного и лесного секторов страны, посредством оказания услуг по повышению потенциала развития и информированности членов Ассоциации и сельских сообществ, а также продвижению благоприятных рамочных условий и бизнес-среды для повышения устойчивости местного развития. Миссия - Продвижение инициатив и защищает интересов членов Ассоциации и местных сообществ для снижения бедности и повышения устойчивости местного развития сельских регионов.

- Союз ассоциаций водопользователей Кыргызской Республики является некоммерческой организацией. Формируется на основе добровольного участия, самоуправления, законности, гласности, открытости. Действует в общественных интересах с целью координации деятельности АВП, урегулирования взаимоотношений между АВП и с иными хозяйствующими субъектами и государственными органами. Может привлекать кредиты, гранты и иные средства донорских организаций

для улучшения ирригационной инфраструктуры членов Союза жизнеспособных АВП.

Каждые два года ILC-члены, партнеры и другие организации, работающие по вопросам земли и земельных прав, собираются для обсуждения актуальных вопросов, связанных с управлением землей и земельными ресурсами, а также для обмена знаниями и опытом. В апреле 2015 года члены коалиции очередной раз собрались на Глобальный Форум по Земле, в Дакаре, Сенегал.

Также члены ILC собираются ежегодно на региональном уровне. Последняя региональная встреча членов Азии состоялась

в г. Чанг Май, Королевство Таиланд, в октябре 2015 года.

Согласно утвержденной в Дакаре стратегии ILC 2016-2020, все члены организации определили для себя основные 2-3 направления, по которым хотели бы продолжить членство и партнерство в коалиции.

Международная коалиция по земле работает в области обеспечения равного доступа сельских жителей к земле, за счет наращивания потенциала, обмена знаниями и опытом.

Консультант общественного фонда RDF

Миргуль Аманалиева

МЕЖДУНАРОДНЫЕ СВЯЗИ СОЮЗА АВП КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ. СОЮЗ АВП И АФА. ПОЕЗДКА В ТАИЛАНД

По приглашению Генеральной Ассамблеи Ассоциации Фермеров Азии (АФА) эксперты Союза АВП Кыргызской Республики Матраим Жусупов и Александр Темирбеков с 4-го по 8 декабря 2015 года осуществили поездку в столицу Таиланда город Бангкок для участия в работе семинара по стратегическому планированию деятельности и для участия на 33-м заседании Исполкома АФА.

Семинар прошел под девизом SOAR AFA - что в переводе оз-

начет «ВЗЛЕТ АФА». Девиз SOAR охватывал почти все вопросы повестки дня заседания Исполкома АФА (Strengths – Преимущества (Сильные стороны), Opportunities – Возможности, Aspirations – Стремления, Results – Результаты).

Как ранее было опубликовано на страницах журнала «Вестник АВП», в октябре 2013 года после ознакомления с деятельностью Республиканского Союза АВП Кыргызской Республики, Ассоциация Фермеров Азии (АФА) приняла решение включить общественную организацию фермеров-водопользователей Кыргызстана членом АФА. А в мае 2014 года Генеральная ассамблея АФА включила Союз АВП Кыргызстана членом Исполкома этой Ассоциации.

Ассоциация фермеров Азии, созданная в 2002 году, в настоящее время включает в себя пятнадцать национальных фермерских организаций из пятнадцати стран, представляющих более

12 миллионов индивидуальных мелких фермерских хозяйств (как женщин, так и мужчин). Председателем Ассоциации фермеров Азии является господин Шимпей Мураками, а Генеральным секретарем является госпожа Эстрелла Пенунья, или Эстер, как зовут ее коллеги.

АФА проводит программы по пропагандистско-информационной деятельности в области мер политики, распространения и обмена знаниями, предпринимательского развития и управления ассоциаций. АФА осуществляет деятельность, связанную с информированием о мерах политики, их анализом и проведением кампаний, ведет диалог с лицами, ответственными за принятие решений, как на национальном, так и на региональном уровне.

Помимо этого, ассоциация оказывает техническую и управленческую поддержку инициативам своих членов в области расширения прав и возможностей фермеров, организационного раз-

вития и менеджмента, доступа к природным и производственным ресурсам, устойчивого ведения сельского хозяйства, справедливого доступа к рынкам и торговле. Также ассоциация разрабатывает проекты по этим направлениям для осуществления в некоторых из стран.

Теперь непосредственно о результатах поездки. В работе семинара участвовало около 40 человек, представлявших различные ассоциации Японии, Южной Кореи, Филиппин, Индонезии, Вьетнама, Непала, Таиваня, Бангладеша, Монголии и Кыргызской Республики. Ожидается включить в состав АФА ассоциации фермеров Китая и Индии. Необходимо отметить, что Союз АВП Кыргызстана, с одной стороны, является единственным членом АФА из Центральной Азии, а с другой стороны - единственным членом АФА, который представляет ассоциации водопользователей. Почему? Все дело в том, что Союз АВП Кыргызстана – это Союз фермеров, которые объединились, в

первую очередь, на основе поливной воды, и которые очень ценят воду. Все мы знаем, что около 90 процентов сельскохозяйственной продукции фермеры Кыргызстана получают только от орошаемого земледелия. Принцип работы АФА заключается в том, что в АФА объединились простые фермерские организации, и АФА, объединив их, создала такую площадку, где все от всей души выкладывают передовые инновации, опыт, инструменты, технологии, методологии по работе с фермерами (особенно семейными фермерскими хозяйствами, молодыми фермерами, фермерами-женщинами). За счет добровольных взносов, спонсорских накоплений и других источников, АФА занимается накоплением и распространением этого всего, финансированием грантовых, малых проектов, публикациями, путем перевода на родной язык стран-членов АФА, для всех фермеров этих стран Азии. Хотя место дислокации офиса АФА находится на Филиппинах, места проведения

таких семинаров и заседаний исполкома распределяются в разных странах-членах АФА по переходящей очереди. Например, в прошлый раз такое рабочее совещание прошло в Бангладеше, в этот раз – в Таиланде.

Таиланд – страна с населением в 65,5 млн. человек и с орошаемой площадью 44 млн. га. На материковой части Таиланда выделяются 3 основных сезона: теплый сухой (зима), жаркий сухой (весна) и жаркий влажный (лето). Таиланд является мировым лидером в производстве и экспорте риса, каучука, консервированных ананасов и черных тигровых креветок. Он является ведущей страной в азиатском регионе в экспорте куриного мяса и ряда других товаров и обеспечивает в целом питание населения, в четыре раза превосходящее его собственное. Таиланд также стремится расширить свои позиции в экспорте продукции животноводства. В то время, когда мы находились в Таиланде, температура воздуха составляла 30 – 34 градуса выше нуля.

В 2016 году АФА запланировала провести два семинара: первый состоится во Вьетнаме, весной, а второй – в Кыргызстане (предположительно в конце августа – в начале сентября). Самое удивительное то, что все расходы по проведению этих мероприятий оплачиваются за счет бюджета АФА. За проведенные дни в Таиланде я близко познакомился со всеми участниками и поразился тому, что несмотря на то, что все они являются президентами/председателями ассоциаций разного направления, разных стран с десятками миллионов членов, они все такие простые, с высокими человеческими качествами, доброжелательные, включая председателя АФА - Шимпей Мураками из Японии и Генерального секретаря АФА - Эстер

Пенунья из Филиппин. В течение трех дней участники семинара обсуждали предложения разных стран-членов АФА о стратегическом плане на ближайшие пять лет (2016 – 2020 гг.) и видения на 15-летний период до 2031 г.

С учетом уроков, анализа возможностей, сценариев участники совместно попытались сформулировать стратегический план на следующий пятилетний период. Было сказано, что мы должны подумать о том, что происходит из вероятных сценариев в нашем регионе и в мире, каковы наши успехи и знания, каковы наши сильные и слабые стороны. Анализируя все это, мы разработали проект стратегии и перспективные планы видения того, как мы можем далее содействовать на-

шим фермерам из Азии, чтобы они, их семьи были счастливыми, здоровыми, независимыми и сильными. Рассмотрены вопросы по улучшению работы АФА, чтобы она была устойчивой организацией с точки зрения финансовых и людских ресурсов.

Для Союза АВП Кыргызстана можно взять очень много полезного из опыта деятельности и развития АФА. Мы также должны развивать АВП на основе стратегического планирования, используя достоинства и возможности, стремления к достижению больших результатов. Для этого у нас имеется достаточный потенциал для развития.

**Матрайм Жусупов – Эксперт
ФАО и Союза АВП Кыргызской
Республики**

Достижения и предстоящие задачи АВП Джеты-Огузского района

Джеты-Огузский район является аграрным. В районе имеется 42 490 га орошаемых земель. На 1 января 2016 года в районе числятся и зарегистрированы 13 АВП, которые обслуживают 34 788 га земель, или 82% от общей орошаемой площади района. Из 13 АВП 5 пользуются водой из собственного источника, площадь их охвата составляет 10 014 га. Из внутрихозяйственных и межхозяйственных источников поливаются 16 451 га земель, и лишь три АВП («Муз-Булак», «Узун-Булак» и «Белсовхоз») пользуются услугами районного управления водного хозяйства (РУВХ), т.е. 8 323 га земель поливаются из межхозяйственных каналов. В районе 12 АВП имеют офисы, которые оформлены стендами с наглядными пособиями и учебными материалами. Джеты-Огузский районный отдел поддержки АВП ведет целенаправленную работу по созданию, укреплению АВП с тем, чтобы эти АВП

в дальнейшем стали жизнеспособными организациями. Внутрихозяйственная оросительная сеть во всех АВП, кроме трех АВП, в которых проведены реабилитационные работы, находится в удовлетворительном состоянии. В некоторых АВП, таких как «Достук-Суу», «Узун-Булак», «Белсовхоз» и «Шыбага» почти 25-30 лет не проводились капитальные ремонты, в связи с этим на всех каналах велики потери воды, соответственно, низкий показатель КПД. Все эти недостатки отрицательно влияют на прирост урожая. Во всех АВП района плата за ирригационные услуги (ПИУ) берется погектарно.

В трех АВП, где прошли реабилитационные работы, совместно с дирекцией АВП и сотрудниками районного отдела поддержки АВП составлены планы водопользования на 2016 год по программе CROPWAT и пятилетние планы по управлению ирригационной инфра-

структурой (активами). Кроме того, сотрудниками РУВХ также составляются планы водопользования на хоздоговорную водоподачу по всем айыл окмоту. Это позволит вести плановый полив сельскохозяйственных культур в срок, и штат дирекций АВП будет иметь представление о планах водопользования, графиках и нормах полива. Не все АВП района укомплектованы специалистами – гидротехниками, из-за этого в некоторых АВП работа по водоподаче и техническому обслуживанию ирригационной инфраструктуры ведется неудовлетворительно. Кроме того, из-за некомпетентности штата АВП, они избегают выполнять свои основные обязанности, а именно:

1. по разработке плана бюджета, эксплуатации и технического обслуживания;
2. по составлению плана водопользования и водораспределению;
3. по составлению отчета фактического бюджета и по поливу;
4. по расчету налогообложения и по сбору средств за ПИУ.

Все эти работы приходится делать зачастую специалистам отдела поддержки АВП совместно с сотрудниками АВП.

По Джеты-Огузскому району завершены реабилитационные работы в трех АВП, а именно в АВП «Дархан-Жууку», «Саруу-Жууку» и «Шатылы». В данное время ведутся реабилитационные работы в АВП «Кашка-Суу - 4 878».

В АВП «Кашка-Суу - 4 878» основной проблемой является вопрос водопользования. Проблема заключается в том, что из собственных источников, т.е. из прудов Кол-Кечуу и Мельничный при помощи насосных станций должны поливаться 1 050 га орошаемых земель. После распада Советского Союза эти насосные станции, к сожалению, были разобраны. В настоящее время восстановлена насосная станция Кол-Кечуу, но из-за дороговизны перекачивающей воды, себестоимость выращиваемых сельскохозяйственных культур остается высокой. Несмотря на это, водопользователи берут воду на полив из данной насосной станции и частично самотеком. По этой причине АВП вынуждена подавать воду на эти массивы из с.р. Джеты-Огуз, которые очень труд-

но обеспечить поливной водой из-за большой протяженности магистрального канала, низкого уровня КПД и запущенности оросительной сети на этих массивах. В советские времена на вышеупомянутых прудах работали две насосные станции с производительностью: насосная станция Кол-Кечуу - 600 л/сек и насосная станция Мельничный – 250 л/сек, при помощи которых обеспечивалось поливом 1 050 га земель. В настоящее время в этой АВП идет реабилитация ирригационной сети на площади 3 660 га, что, в конечном итоге, повысит водообеспеченность поливных земель.

В течение 2015 года специалистами Иссык-Кульского областного отдела поддержки АВП проводилось обучение сотрудников и водопользователей АВП района по программам,

разработанным Центральным отделом поддержки АВП и Отделом реализации проекта Дополнительное финансирование для Второго проекта Внутрихозяйственного орошения. В обучении участвовали члены АВП, члены Совета АВП, члены ревизионной комиссии, комиссии по разрешению споров и дирекции АВП. Во всех АВП проводится обучение зональных представителей по вопросам их прав и обязанностей. С 2005 года начался пересмотр положения зональных представителей. Если по старому положению на одного зонального представителя приходилось до 100 га, то теперь эта цифра составляет до 40 га орошаемой площади. Это связано с тем, чтобы привлечь большее количество членов АВП при управлении и прозрачности финансовой деятельности АВП.

Во всех АВП района основной проблемой является вопрос водопользования, в частности:

1. распределение и учет воды;
2. транспортировка поливной воды до полей членов АВП без потерь и с наименьшими затратами;
3. своевременная плата за ирригационные услуги по водоплатке.

В тех АВП, которые берут воду из межхозяйственных источников, учет воды можно считать удовлетворительным, так как РУВХ строго по учету подает поливную воду в АВП. В свою очередь, АВП за полученную воду производят оплату за ирригационные услуги. Совет и дирекция АВП стараются вести строгий учет поливной воды. В этих АВП работают все водомерные устройства и гидропосты.

В тех АВП, где вода забирается из собственных источников, не уделяется должного внимания на состояние водомерных устройств и гидропостов, а также вопросам учета поливной воды. В этих ассоциациях специалистами отделов поддержки АВП намечается проведение определенных разъяснительных работ и повторных обучений по вопросам водопользования. Специалистами районного отдела поддержки АВП совместно со штатом АВП проводится работа по тарировке гидропостов, установке водомерных реек и водосливов и нанесению номограмм на лотковых каналах, которые облегчают учет и распределение воды среди членов АВП. В АВП «Дархан-Жууку», «Саруу-Жууку» и «Шатылы» построены и отремонтирова-

ны гидропосты и водомерные устройства и, соответственно, наложен учет воды.

В районе часто возникают конфликтные ситуации при вододелении между двумя АВП, которые подвешены под одной системой реки. В подобных случаях в меженный период (т.е. весной) производится пропорциональное вододеление между АВП, в зависимости от размера поливной площади АВП и ведется более строгий учет воды во избежание конфликтных ситуаций.

Кроме этого, чтобы исключить возникновение конфликтных ситуаций при вододелении, где под одной системой реки подвешены два и более АВП, в районе созданы три Водохозяйственных Совета на системах рек Жууку, Чон-Кызыл-Суу и Джеты-Огуз. В эти Советы включены представители дирекции АВП, работники РУВХ, члены АВП, фермеры и представители Департамента аграрного развития.

Отрадно отметить, что из года в год заметно повышается урожайность сельскохозяйственных культур по каждому айыл окмоту, где сформированы и работают ассоциации водопользователей. Это объясняется тем, что землепользователи стали более грамотными в вопросах агромелиорации, т. е. стали сеять более урожайные сорта сельскохозяйственных культур, хорошо обрабатывают поля и, самое главное, производят современный полив.

Ни в одном АВП района, кроме АВП «Шатылы», не имеется землеройная техника, без которой невозможно производить

качественное и своевременное техническое обслуживание ирригационной сети и вести противопаводковые, регулировочные работы и забор воды на головных водозаборных сооружениях.

Для АВП «Шатылы» проектом ВО-2 был выделен экскаватор, который в данное время успешно работает. Данная ассоциация в течение 7 лет выплатит 50% стоимости экскаватора.

По заявкам ассоциаций водопользователей района, экскаватор помогает и другим АВП по мехочистке и в техническом обслуживании ирригационной сети по более низкой цене, чем рыночная.

Как отмечалось выше, в ассоциациях водопользователей района имеется много проблем и благодаря деятельности проектов ПВО-1 и ПВО-2 многие из этих проблем на данный момент были сняты с повестки дня. Чтобы далее усовершенствовать работу АВП, необходимо повысить ответственность Советов АВП, дирекций и ревизионных комиссий, а также довести до каждого водопользователя, зонального представителя, что они являются частичкой этих ассоциаций водопользователей и требовать с администрации АВП качественную, справедливую работу и прозрачность в деятельности АВП.

Только честный и неустанный труд на благо народа приведет нас к светлому будущему и процветанию Кыргызстана.

**Ведущий специалист Джеты-Огузского РОП АВП
К. Базарбаев**

Ички чарбалық сугаттын келечеги СПАларда

Бүгүкү күнгө карата биздин районубузда 26434 га сугарылуучу аяң болсо анын 21174 гектарын Суу пайдалануучуларынын ассоциациялары тейлешет. Ошондой эле Кызыл-Кия шаарына караштуу 2150 га сугат аянынын 100% анын аймагында жайгашкан СПАлар тейлешет. Районубуздагы суу пайдалануучуларынын ассоциациялары өткөн кылымдын 98-жылдарынан баштап түзүлө баштаган. Азыркы күнгө карата алардын көпчүлүгү өз алдынча айыл чарба субъектилери катары көптөгөн өкмөттүк жана бейөкмөт уюмдар менен төнүнкүтүү партнөр катары иш алып барышууда. Азыркы күнгө карата районубуздун суу пайдалануучулардын ассоциациялары өздөрүнүн карамагындагы ички чарбалык канал, гидроинженерлүк, суу бөлүштүрүүчү курулуштарга жана башка сугат объектилерине Дүйнөлүк банк тарафынан 187,519 млн. сомдук ички каналдарды ондоо түзөттүү боюнча, 6,433 млн. сомдук техникалык жардамдарды алышкан. Башка бейөкмөт уюмдардан

40,327 млн. сомдук инвестиция тартышкан. Азыркы күнгө карата жалпы СПАлардын бюджети 16,128 млн. сомго жетип 2002-жылга карата 4 эсеге өскөн. Бул жетишкендиктер жөн эле жаралып калган жок. Себеби Кыргыз Республикасынын Суу чарба департаментинин алдында түзүлгөн СПАларды колдоо бөлүмүнүн түзүлүшү менен СПАлардын эл менен иштөө саясаты бир жолго коюлуп, окутуу-үйрөтүү иштеринин такай бир жолдо коюлганынын жемиши болуп эсептелет.

Союз таркап, бир чарба жүзгө, мингे бөлүндү. Ар бир колхоз, совхоздун ордуна жайнаган дыйкан жана фермердик жеке чарбалар дүркүрөп чыга келишти. Мугалим, инженер, чабан, ветврач болуп калктын бардык катмары заматта жер үлүшүнө ээ болуп калышты. Бул өзгөрүүгө бардык ички чарбалык тутумдар да четте калган жок. Мамлекеттик маанидеги каналдар, суу бөлүштүрүүчү курулмалар, тактап айтканда чарба аралык сугат тутумдары райондук суу

чарба башкармасынын карамагында болуп, көп деле запкы көргөн жок. Ошол кездеги колхоз-совхоздордун кароосундагы ички чарбалык сугат тутумдары эч кароосуз калды. Мына ушундай мезгилде ээсиз калган ички чарбалык каналдар таланып, тонолду. Суу бөлгүчтөрдүн металл бөлүктөрү таланып, тонолгон. Жада калса бетон лотокторду да талкалап, ичиндеги арматураларын алып кетишкен учурлар катталган. Союз кезиндеги миндеген сомдордо долбօрлонуп, көптөгөн капиталдык салымдар чыгымдалган сугат тармактары четинен кыйроого учурдай баштаган. Дыйкандар жакшы түшүм алуусу үчүн сугат суусу менен үзгүлтүксүз камсыз болуу керек экендигин мезгил көрсөттү. Союздан убагындагы көптөгөн акча каражаты жумшалып, он абалда кармалып турган сугат объектилери күн сайын кыйрап начарлоого туш келген. Чындыгында дыйкан-фермерлер өз көйгөйлерүү менен өздөрү гана калган. Дыйкандар сууга болгон мұктаждыктарын өздөрү гана чечип калышкан.

Ушундай учурда дыйкан-фермерлер ички чарбалык сугат тутумдарын сактап калуусу керек эле. Базар экономикасы суу чарбасын анын ичинен ички сугат тармактарына өзүнүн

терс таасирин тийгизди. Эгерде мамлекет тарабынан кандайдыр иш-аракеттер көрүлбөсө, суу чарбасын эң оор кырдаал күтүп турган. Кандайдыр бир уюм же мекеме суу пайдалануучуларды бириктирип дыйкан-фермерлерди өз учурунда сугат суу менен камсыздап, алардын кызыкчылыктарын коргоочу мезгил келгендин заман көрсөткөн. Алардын башын бириктирип, айыл аймактары, суу чарба башкармалары менен өнөктөштүктө иштей турган коомдук бирикме аябай керек болгон.

2002-жылдын 15-мартында «Суу пайдалануучулардын бирикмелери (ассоциациялары) жөнүндө» Кыргыз Республикасынын №38 мыйзамы кабыл алынды. Мыйзам коммерциялык эмес уюм катарында суу пайдалануучулардын бирикмелерин (ассоциацияларынын) сугат тармактарын пайдаланууну жана күтүүнү камсыз кылуу үчүн алардын укуктук негиздерин, аларды түзүүнүнуюштуруучулук негиздери катары ишин аныктайт.

Мыйзамга ылайык СПАнын негизги милдеттери болуп СПА тейлелеген аянттагы сугат тармактарын пайдалануу жана туура күтүү, ар жылкы макулдашуу-

нун негизинде мүчөлөрдүн ортосунда сууну туура жана акыйкат бөлүштүрүү, сугат жерине ээлик кылган СПАнын мүчөлөрү болуп эсептөлбөген жактарга сууну келишимдин негизинде бөлүштүрүү, сугат тутумдарын туура пайдалануу жана калыбына көлтируү, зарылчылыгына жараша курулуш иштерин ишке ашыруу, суу берүүчүдөн сууну сатып алуу же уруксат кагазына ылайык сууну дарыядан, жер алды жана башка табигый суу объектилеринен СПАнын тейлелеген аянтына жеткизип бөлүп берүү үчүн сууну өз алдынча топтоо, гидротехникалык жабдууларды сатып алуу, алмаштыруу, пайдалануу жана күтүү, сууну жеткирип берүүнү башкаруу жана анын булганышын болтурбоо,

жерлердин сапатын жакшыртуу, эрозияга учуратпоо боюнча иш-чараларды жүзөгө ашыруу, СПАнын мүчөлөрүн суу пайдалануунун прогресивдүү ыкмаларына окутуу, жаны усулдар менен технологияларды пайдаланууну камсыздоо санаат. Жогоруда белгилегендей, алар суу чарба башкармалыгынан сугат сууларды алышип, аларды үзүгүлтүккө учуратпай, коромжусуз, өз убагында суу пайдалануучуларга жеткирүү милдетин аркалап келе жатышат. Албетте бул кол эмгекти талап кылат. СИАларды азыркы убакта жалып суу пайдалануучулардын өкүлдөрү шайлаган Кенеш башкарат. Жалпы чогулуш СПАны башкаруунун жогорку органы болуп эсептөлт. Кенештин аткаруу органы катары СПАнын дирекциясы иш алып барат.

Бүгүнкү күндө районубузда жана Кызыл-Кия шаары менен бирге 14 СПА юридикалык жак болуп, Адилет министрлигинен каттоо күбөлүгүн алышип иштеп келе жатышат. Алардын ичинен 12 СПА толук кандуу иштеп жатат. СПАлар ар түрдүү субъекттер менен алака түзүшүп иштерди аткарышууда. Көпчүлүк СПАлар ички чарбалык каналдарын ар түрдүү бейөкмөт уюмдар менен алака түзүшүп, ондоо

түзөө жумуштарын аткарышуда. Районубузда жана биз тейлекен Кызыл-Кыя шаарына караштуу СПАларда бүгүнкү күнгө карата 7 СПА Дүйнөлүк банк тарабынан (ИСД-1, ИСД-2, ИСД-2КК) долбоорлору каржыланып, калыбына келтириүү иштерин жүргүзүштү. Азыркы убакта районубуздагы «Бүргөндүсүү» СПАсында калыбына келтириүү жумуштары жүргүзүлүүдө. Долбоордун көлөмө 45,94 млн. сомду түзөт.

2015-жылда районубуздагы эки СПАда калыбына келтириүү жумуштары аяктады, атап айтсак «Учкоргон-Исфайрам» СПАсында 34,336 млн. сомдук ички чарбалык каналдарды калыбына келтириүү боюнча жумуш аткарылган. «Иса-Мариам» СПАсынын ички чарбалык каналдары боюнча бир жылдын ичинде калыбына келтириүү жумуштары 40,241 млн. сомго аткарылды.

Буга чейин ИСД-1 жана ИСД-2 долбоорлору аркылуу каржыланып районубуздагы «Кара-Дөбө» СПАсынын ички чарбалык каналдары 19,998 млн. сомдук калыбына келтириүү жумуштары аткарылды, ошондой эле «Кожо-Кайыр» СПАсынын каналдарына 26,96 млн. сомдук, Аксуу-Халмийон СПАсы 18,5 млн. сомдук, Кайынды-Охна СПАсы 9,5 млн. сомдук, Кызыл-Кыя шаарына

караштуу Караван айыл аймагында иш алыш баруучу «Беш Баатыр» СПАсы 10,6 млн. сомдук ондоо түзөтүү жумуштарын аткартышкан.

Өткөн 2013-14-жылдары ИСД-2 КК долбоору тарабынан берил-

ген 50% женилдетилген техникалык кредит тарабынан таркатылган экскаватордон районубуздун «Кожо-Кайыр», «Аксуу-Халмийон», «Кара-Дөбө», «Бүргөндүсүү», «Учкоргон-Исфайрам» жана «Беш Баатыр» СПАлары бирден экскаватор альшты. Азыркы учурда жогорку СПАлар өздөрүнүн жер арыктарын жана гидротехникалык курулмаларын жалаң механика менен тазалашууда. Өздөрүнөн тышкары башка СПАларга, Айыл өкмөттөрүнө жер казуу жумуштарына кызмат көрсөтүшүүдө. Техникалык кредиттерди кайтаруу келишилген графиктин негизинде төлөнүүдө. «Учкоргон-Исфайрам» СПАсы 2015-жылга карата толук төлөп коюнту.

Районубуздун СПАларыда 2014-15-жылдардын аралыгында эле ИСД-2 КК долбоорунун каржылоосу менен «Бүргөндүсүү», «Учкоргон-Исфайрам» жана «Иса-Мариам» СПАларынын аймагында 24,5 км экинчи катардагы ички чарбалык каналдар, 17 даана гидрокурулмалар, 87 даана суу өткөзгүчтөр, 7 даана көпүрөлөр, 230 пм трубалар курулуп жана орнотулган. Аткарылган жумуштардын жалпы суммасы 120,517 млн. сомду түздү. Каналдардын ПАК (пайдалуу аракет коэффициенти) 0,65

тен 0,72 чейин көтөрүлдү; бул деген бир жылда алынган сууга жараша 7% камсыздандыруу жакшырып жогорку СПАлар тейлекен аянтта кошумча 2500 га жер сугарылган.

Жогоруда айтып кеткендей районубуздун СПАлары ар түрдүү бейөкмөт уюмдар менен кызматташып жалпысынан 40,327 млн. сомдук грант алышкан уч СПАга офис салынган, 7 СПАга оргтехника оғистик мебелдер берилген, «Кожо-Кайыр» СПАсына 0,2 м³ көлөмдүү экскаватор берилген. Жогорку гранттар негизинен ГТЦ тарабынан 2,2 млн. сом, МЕРСИКО тарабынан 8,5 млн. сом, ОБСЕ ОФ «Билек» тарабынан 0,144 млн. сом, ЮСА-ИД тарабынан 29,5 млн. сомдук гранттык жардам берилген.

Районубузда Исфайрам зонасы негизинен бак өстүрүүгө бағытталган, алардын өстүргөн мөмө жемиштери Россия, Кытай, Казакстан жана башка кошуна өлкөлөргө экспорттолот.

Азыркы учурда Борбордук СПАларды колдоо бөлүмү тарабынан иштелип чыккан программаны негизинде СПАлардын Кенешинин, дирекциянын мүчөлөрү аймактык өкулдөр окутулууда. Окуулар негизинен беш жылдык планды түзүү, ирригациялык фондду инвентаризациялоо, суу пайдалануу планын түзүү боюнча окутулууда.

Түшүмдүн негизи суу болгондуктан сугат суусы менен камсыз болууну жакшыртуу максатында иштеп жаткан ИСД чыныгы элдик долбоор болуп калуусуна толук ишенебиз.

Тойчев А. Кадамжай райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн башкы адиси

Нарын облусундагы СПАлардын алгылыктуу иш-аракеттери

Бүгүнкү күнгө карата областын аймагында 51 СПА атайын юридикалык каттоодон өткөн. Нарын областы боюнча 120480,3 гектар жалпы сугат аянты бар, анын ичинен 71297 гектарын СПАлар ээлейт, же башкача айтканда областтын жалпы сугат аянтын 59% тейлеп келишүүдө. Райондор боюнча алсақ, Ак-Талаа районунда 10 СПА - 10441 гектар, же 67 пайыз, Ат-Башы районунда 8 СПА - 9214 гектар, же 24 пайыз, Жумгал районунда 10 СПА - 13047 гектар, же 71 пайыз, Кочкор районунда 11 СПА - 22880 гектар, же 76 пайыз жана Нарын районунда 12 СПА - 15715 гектар, же 64 пайыз сугат аянтына түзүлүп юридикалык каттоодон өтүшкөн.

Область боюнча жалпы 14 СПАда «Ички чарбалык сугат 1-2» долбоорунун негизинде 141343,7 мин сомго, ал эми «Ички чарбалык сугат» долбооруна Кошумча каржылоонун негизинде Кочкор районундагы Көк-Жар айыл өkmөтүндөгү Райымбек-Ба-

ба СПАсында жалпы добоордук баасы 19,761 млн. сомдук, Ат-Башы районуна караштуу Карап-Коюн айыл округундагы Орто-Кельтебек СПАсында жалпы баасы 22,683 млн. сомдук иштер аткарылып бүткөрүлдү.

Жогоруда көргөзүлгөндөй область боюнча 51 СПА каттоодон өткөн. 2016-жылдын 1-январына карата жүргүзүлгөн мониторингдин негизинде 41 СПАнын иштери жакшы нукта жүрүп жатат, ал эми 10 СПАнын иштери канатандыраарлык эмес болууда, мунун негизги себептеринин бири сугат суусун жеткирүү акысы төмөн болуп, СПАда иштеген кызматкерлердин айлык ақыларынын аздыгы, дыйкандар арасында түшүнбөстүк жана пикир келишпестик, кадр маселелери, айрым айыл өkmөттердүн СПАларга карата кайдыгер кароосунан келип чыгууда. СПАлардын жакшы иштеп кетишіне, ишти жакшы билген адамдардын келиши жана айыл өkmөттердүн колдоосу керек болуп жатат. Ай-

ыл өkmөттөр менен бирдикте иш алып барган СПАларда иш жакшы жүрүп, донорлорду тартууда жакшы жетишкендиктер бар.

Өткөн 2014-2015-жылды башка донорлор тарабынан СПАлардын ички каналдарын ондоп-түзөө иштерине жакшы жардамдар берилди.

БУУнун (ООН) «Нарын областын комплекстүү өнүктүрүү» программасынын негизинде Ак-Талаа районундагы Жерге-Тал айыл аймагындағы Шырдакбек-2003 СПАсынын БСРин тазалоого жалпы баасы 1,240 млн. сомдук иштер аткарылды. Үгүт айылындағы Уч-Кара-Суу СПАсына келүүчү каналдын 3,5 км аралыгын жергиликтүү органдар, райондук суу чарба башкармалыгынын жана жергиликтүү калктын жардамы менен жалпы баасы 150 мин сомго тазалоо иштери аткарылып, 2014-жылдын май айында ишке берилди.

2015-жылы Тоголок-Молдо айыл аймагындағы Көлмө СПАсында 8,2 км каналды тазалоо жана лотокторду алмаштыруу иштери 1612,5 мин сомго жүрүп жатат. Ошону менен бирге Кара-Бүргөн айыл аймагындағы Кемеге-Кайырма СПАсында Көк-

Колот БСРин тазалоо жана ондоо жумуштары 1839,6 мин сомго жүргүзүлүүдө. Ал эми Конорчок айылындағы Конорчок-Ак-Сай СПАсында республикалык бюджеттин эсебинен 83 млн. сомдук жумуштар жүрүп жатат.

Ат-Башы району боюнча: «Агахан фондунун Тоолу аймактардагы жамааттарды өнүктүрүү» программасынын негизинде Чагалдак СПАсынын Кичи-Кайырма каналын тазалоо, 7 бирдик суу бөлүштүрүүчү курулма, жана БСРди тазалоо иштери каралып жалпы баасы 2,8 млн. сомдук иштер 2014-жылдын октябрь айында аяктады.

Баш-Кайынды айыл аймагындағы Көл-Булак СПАсында Баш-Арык, Орто-Арык каналдарын тазалоо жана 2 башкы суу бөлүштүрүүчү курулма жалпы баасы 2,6 млн. сомдук жумуштар аткарылып, 2014-жылдын сентябрь айында ишке берилди. 2015-жылы Чекенди-Талаа СПАсында 10,5 млн. сомдук башкы суу алуучу, суу тосуучу, суу бөлүштүрүүчү курумалар жана каналды монолиттик бетондоо жумуштары жүрүп жатат. Буунун (ООН) «Нарын обласын

комплекстүү өнүктүрүү» программасынын негизинде Чет-Келтебек СПАсында Шамбет, Ак-Бейит, Дүйшөнбай каналдарын механикалык тазалоо иштери 1,2 млн. сомго аткарылып ишке берилди. Ушул эле программанын негизинде Жумгал районунун Куйручук айыл аймагындағы Медет-Датка СПАсынын Алтын-Арык каналынын бетондорун (Г-120) 4,7 млн. сомго ондолду.

Нарын району боюнча «Агахан фондунун Тоолуу аймактардагы

жамааттарды өнүктүрүү» программасынын негизинде Кызыл-Зоо-Достук СПАсында 3,8 млн. сомдук жумуштар аткарылды жана Үч-Нура 2005 СПАсынын Көл-Арык каналын тазалоо иштери 1,7 млн. сомго жүргүзүлдү. Сары-Ой айыл аймагындағы Кара-Тагай СПАсында 2,4 млн. сомдук ТХ-1, ЛР-100 лотокторун ондоо, БСРди тазалоо иштери аткарылып, 2014-жылы ишке берилди.

2015-жылы айыл өкмөттөрдүн жардамы менен Мин-Булак айыл өкмөтү Байчерик СПАсында 370 мин сомго, Чет-Нура айыл өкмөтү Үч-Нура СПАсында 55 мин сомго каналдарды механикалык тазалоо иштерин жазап бериши.

Айыл өкмөттөр менен СПАлардын ортосундагы СПАлардын иштерин алга жылдырууга багытталган мамилелер бүгүнкү күндө жакшы үзүрлөрүн берип жатат. Ушундай биргеликте иш улана берсе, областтагы СПАлардын келечеги кен болот.

Нарын Регионалдык СПАларды колдоо жана өнүктүрүү боюнча адиси К. Усейнбеков

НАРЫН ОБЛАСТЫНДАГЫ СПАЛАРДЫН АЛГЫЛЫКТУУ ИШ АРАКЕТТЕРИ

Проведенные работы по развитию АВП Кеминского района

В Кеминском районе на сегодняшний день работают 10 ассоциаций водопользователей (АВП). Из 28 111 га орошаемых земель района, 20 164 га используются АВП, что составляет 72% от общей орошаемой площади района.

Общая протяженность внутрихозяйственных каналов в АВП составляет 465,0 км, из них в земляном русле 326,7 км, в облицовке 138,3 км. Кроме того, имеется 10 бассейнов суточного регулирования (БСР).

За счет проекта «Внутрихозяйственное орошение» (ПВО) и «Второй проект Внутрихозяйственного орошения» в 4 АВП района («Изатбек», «Ороситель Актилек», «Кичи Кемин Суусу» и «Элдик») произведены реабилитационные работы.

За счет технического кредита проекта Дополнительное финансирование для «Второго проекта внутрихозяйственного орошения» был приобретен экскаватор в АВП «Элдик» с условием 50 % возврата технического кредита.

Основным фундаментом для развития АВП является финансовое состояние, образованное за счет сбора платы за ирригационные услуги (ПИУ) и управление на основе бюджета.

Согласно сметно-финансовому расчету АВП, размер ПИУ составляет в среднем 250 сом на гектар.

Совет АВП играет большую роль в работе ассоциации. Ди-рекция в АВП ведет делопроизводство по следующим направлениям:

- разработка упрощенного плана водопользования;
- разработка бюджета, эксплуатации и технического обслуживания;
- составление отчета фактического бюджета и по поливу;
- ремонтные работы на внутрихозяйственных каналах.

Специалистами областного и районного отделов поддержки АВП, согласно запланированного графика по обучению, проводится большая работа по обучению ассоциаций водопользователей района по всем аспектам развития АВП. В частности, обучение проводится по следующим темам:

- Администрирование;
- Финансовое управление;
- Эксплуатация и техническое обслуживание сети;
- Водопользование;
- Разрешение конфликтных ситуаций;
- Роль зональных представителей в АВП.

Активность зонального представителя в участии жизнедеятельности АВП должна считаться главным фактором.

В соответствии с Уставом АВП водопользователи каждой зоны вправе выбирать своих представителей, которые могли бы представлять их интересы на заседаниях Собрания представителей. Перед очередным заседанием Собрания представителей каждый зональный представитель обязан:

- собрать своих членов водопользователей АВП в своей представительской зоне;

- внимательно выслушать каждого члена представительской зоны по поводу вопросов, волнующих водопользователей;
- вынести для себя проблемные вопросы, которые волнуют водопользователей.

Роль зональных представителей – участие на всех собраниях, проведение ремонтных работ по подготовке оросительной сети к вегетации методом «кашар». Это позволяет привлечь всех членов АВП для улучшения управления и прозрачности финансовой деятельности.

Большое внимание уделяется распределению и учету воды, своевременной оплате за услуги по водопоставке в целях эффективного использования водных ресурсов, а также целенаправленного использования бюджетных средств для ремонта и содержания оросительной сети. Все члены АВП имеют одинаковые права на получение поливной воды в потребном объеме. Для этого водопользователи

заключают договора с дирекцией АВП на подачу и прием оросительной воды.

После чего дирекция АВП обеспечивает подачу поливной воды до границы фермеров в потребляемом объеме.

Дирекция АВП проводит изучение потерь воды в каналах методом «поплавкового замера», т.к. нет измерительного прибора по определению скорости воды. Кроме этого, ведется разъяснительная работа с водопользователями о пользе предпахотного и ранневесеннего полива, пользу севооборота согласно структуре земли.

Отдел поддержки АВП Кеминского района вместе с дирекцией 4 АВП («Изатбек», «Элдик», «Кичи Кемин Суусу»,

«Ороситель Актилек») провели большую работу по разработке плана управления ирригационной инфраструктуры (активам) этих АВП. При этом была полностью обследована внутриво-хозяйственная сеть этих АВП, сфотографированы каналы, где требовались ремонтные работы, выявлены объемы ремонтных работ. Все эти данные были внесены в таблицы по разработке Плана управления ирригационной инфраструктуры (активам), выявлена сметная стоимость всех активов в каждом АВП. Далее распределили данную сумму ремонтных работ по годам на 5 лет и составили пятилетний план ремонтных работ и утвердили на собрании зональных представителей.

Данная работа выявила все ремонтные работы, которые необходимо провести в АВП и представлена водопользователям АВП для прозрачности работы дирекции.

В заключение, хотелось бы пожелать, чтобы все АВП Кеминского района были самыми успешными и финансово-устойчивыми. Чтобы поддержка, которая оказывается всем АВП района центральным, областным и районным отделами поддержки АВП, не прошла даром и отразилась в процветании АВП.

*Главный специалист по развитию АВП Кеминского района
Н. Зулпукадырова*

Талды-Булак СПАсынын иш-аракеттери

Талас районундагы «Талды-Булак» СПАсы 2001-жылы уюшулган. СПАнын жалпы тейлөө аянты 1229 гектарды түзөт. СПАда 349 мүчө бар.

«Талды-Булак» СПАсы Талас өрөөнүнүн эң башкы айылында жайгашкан. Талас өрөөнүнүн негизги суу системаларынын бири болгон Уч-Кошой суу система-сынан сугат суу пайдаланат.

Талды-Булак айылы дөнгөлөнен 2050 метр бийиктиктөө жайгашканыгына байланыштуу, СПАнын дыйкандары негизинен айыл-чарба өсүмдүктөрүнүн 3 гана түрүн айдан естүрүштөт. Арпа, көп жылдык чөп жана картошка эгилет.

СПАдагы ички каналдардын узундугу 33 километрди түзөт. «Талды-Булак» СПАсынын бюджети 2015-жылы 241897 сомду түздү. СПА уюшулгандан бери бюджетинин 45-50 пайзызын каналдарды ондоо иштерине жумшап келет. Айыл өкмөтү 2010-жылдан бери СПАнын ички каналдарын ондоо иштерине жылына 40-50 мин сомдон көрсөтүп жатат.

Жылына жазында жалпы СПАнын мүчөлөрү менен бирдикте ашар жолу менен да бир топ ондоо иштери 50-60 мин сомго чейин аткарылып жатат.

2006-жылы «Талды-Булак» СПАсы АРИС программасына долбоор дайындал, 116 000 сомго каналдарды механикалык тазалоодон өткөргөн.

2008-жылы дагы АРИС программасы аркылуу 148 000 сомго Орто-Кошой каналынын башкы суу курулмасы ондолгон.

2014-жылы «Талды-Булак» СПАсы «Ички чарбалык сугат-2 долбоорунун» Кошумча кажылоо

бөлүгү боюнча сугат тармактарын реабилитациялоого, жалпы сметалык баасы 19,9 млн. сомго долбоордуу ишке ашыруу бөлүмүнүн адистери жана Талас райондук СПАларды колдоо бөлүмүнүн адистери тарабынан даярдашып, тендердик сыйнактын негизинде «ДОН» курулуш фирмасы утту.

Долбоордо канадай иштер аткарыларын жана долбоор ишке ашкандан кийин жалпы каналдарды ондоо иштерине кеткен чыгымдын 25 пайзы СПАнын мүчөлөрү тарабынан 7 жылдын ичинде кайтарылып берилерди белгилендиди. «Талды-Булак» СПАсынын мүчөлөрү каналдарды ондоо иштери зарыл экендигин түшүнүп жана 25 пайзы кайтарымды бир добуштан белгиленген мөөнөттө кайтарып берүүгө макулдугун беришти.

Бүгүнкү күндө подрядчик тарабынан долбоордогу көрсөтүлгөн иштер 15 218 925 сомго аткарылып бүттү.

Долбоордо СПАнын каналдарынын 2930 метр жер бетондоо иштери каналларында болсо, азыркы учурга каналдардын 2400 метр жерди бетондолуп бүткөрүлдү.

Каналдарды бетондоо иштеринде подрядчик

тарабынан бардык техникалык курулуш нормалары жана эрежелери сакталып, бетондоо иштери жогорку дөнгөлөлдө журуп жатат.

Каналдардын 2,3 км жерди долбоордо каралган боюнча механикалык тазалоо иштери да жакшы дөнгөлөлдө аткарылып жатат.

«Талды-Булак» СПАсынын каналдарды калыбына келтирүү иштери жакшы дөнгөлөлдө бүткөрүлсө, СПАнын дыйкандарын сугат суу менен камсыз кылуу бир кыйла жогорку дөнгөлгө жакшырат деген ойдобуз. Ошону менен катар эле жеткирилип дыйкандардын сууга болгон талаптары аткарыларына ишенебиз.

**Талас районунун СПАларды колдоо бөлүмүнүн башкы адиси
Т. Толоев**

МАЗМУНУ/СОДЕРЖАНИЕ

Президенттин колунан сыйлык алышты	1
Суу пайдалануучулар ассоциацияларынын өсүп-өнүгүүсүнүн келечеги жана андагы проблемалар	2
СПАларды өнүктүрүү боюнча аткарыла турган жумуштар	4
СПАлардагы сугат иштеринин эффективдүүлүгүн жогорулатуу	5
Опыт управления ирригационными системами в Тайване	7
Международное сотрудничество общественных организаций Кыргызстана	9
МЕЖДУНАРОДНЫЕ СВЯЗИ СОЮЗА АВП КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ. СОЮЗ АВП И АФА. ПОЕЗДКА В ТАИЛАНД	11
Достижения и предстоящие задачи АВП Джеты-Огузского района	14
Ички чарбалык сугаттын келечеги СПАларда	17
Нарын облусундагы СПАлардын алгылыктуу иш-аракеттери	20
Проведенные работы по развитию АВП Кеминского района	22
Талды-Булак СПАсынын иш-аракеттери	24

Редакциялык Кеңеш:

Кожоев Э. И. – Кыргыз Республикасынын СПАлар Союзунун төрагасы
Кадырбеков А. И. – Суу чарба департаментинин СПАларды колдоо бөлүмүнүн башчысы
Кошматов Б. Т. – «Экинчи ички чарбалык сугат долбоору үчүн кошумча каржылоо» долбоорун ишке ашыруу бөлүмүнүн директору
Жаанбаев К. – «Экинчи ички чарбалык сугат долбоору үчүн кошумча каржылоо» долбоорун ишке ашыруу бөлүмүнүн координатору

Манченко Н. – Башкы редактор

Уюштуруучу: Кыргыз Республикасынын Суу пайдалануучулар ассоциацияларынын Союзу
Дареги: Кыргыз Республикасы, 720055, Бишкек ш.,
Токтоналиев көчөсү, 4а, каб. 312, 316
Тел.: 0 (312) 54-90-72, факс: 54-91-08
e-mail: wua.union.kg@mail.ru
Терген жана дизайндаштырган: Токталиев М.
Бул басылыш бекер таратылат.
Бюллетень жылына 4 жолу чыгат.

Будни АВП / АВП күндері

Очередной номер журнала выпущен при поддержке проекта Всемирного Банка
«Управление Национальными водными ресурсами. Фаза-1».
Позиция автора может не совпадать с позицией его работодателя.

“KIRLAND” басмаканасында
басылған
Бишкек ш.
Тел.: 0 (312) 630 110
Нұсқасы: 1500 экз.